

שיקום ג'נין ☒ כן, אונר"א ☒ לא

12.07.2023 | ד"ר עדי שורץ written by

הנזק שנגרם למחנה הפליטים בג'נין במבצע האחרון של צה"ל, וההתגייסות הבינלאומית לשקם את התשתיות שנפגעו במחנה, הם הזדמנות מצוינת להודיע על פירוק רשמי של מחנה הפליטים, הוצאת סוכנות אונר"א מהמשוואה, והכרזה כי מדובר פשוט בעוד אחת מהשכונות בעיר ג'נין ☒ מצב שבפועל הוא ממילא כך מזה שנים ארוכות.

אין בג'נין "פליטים" פלסטינים. מדובר באנשים שנולדו בג'נין (למעט מיעוט קטן של אוכלוסייה בגיל 75 ומעלה) ושחיו כל חייהם בג'נין. הם מעולם לא גורשו או עזבו את בתיהם. הם ודאי מחשיבים את העיר ג'נין להיות חלק ממולדתם הפלסטינית, וכך גם חלק מאומות העולם שמכירות במדינת "פלסטין". הערכה סבירה היא שגם ישראל אינה מעוניינת לשוב ולשלוט בשטחי A, שהעיר ג'נין היא חלק מהם. התנאי הבסיסי ביותר להגדרתו של אדם כפליט היא שהוא נמצא מחוץ לארצו. כיצד אם כך ניתן להגדיר את תושבי ג'נין כפליטים? וכיצד ייתכן פליט מפלסטין שנמצא בפלסטין?

זהו אבסורד רב שנים, שקיים אך ורק במקרה של הסכסוך הישראלי-פלסטיני, ושמנוע כל סיכוי לפיוס בין הצדדים כבר למעלה מ-70 שנה. כל עוד פלסטינים שיושבים ב"מחנות פליטים", שברוב מכריע של המקרים הם פשוט שכונות רגילות בתוך הערים, סבורים כי יום יבוא והם ישובו לשטחי מדינת ישראל, אין כל סיכוי להגיע לשלום עמם. כל עוד נמשכת בליבם האמונה כי מדינת ישראל היא רק עניין זמני, כמו שהייתם הארעית במחנות פליטים, תימשך גם המוטיבציה שלהם להתמיד ולהילחם בה.

אין זה מקרה שהאלימות הקשה ביותר שמופנית כלפי ישראל במשך עשרות שנים מקורה במחנות הפליטים. כך בעזה, כך בלבנון, וכך גם ביהודה ושומרון. הסיבה אינה מצב כלכלי קשה או בעיות היומיום, אלא תודעה יוקדת ובלתי מתפשרת בדבר חוסר הצדק המשווע שהוביל לתבוסתם של הפלסטינים במלחמה שבה פתחו נגד מדינת ישראל בשנת 1948. מחנות הפליטים הם למעשה ליבת התודעה הפלסטינית, שסבורה כי הפתרון היחיד לחוסר הצדק הזה הוא שיבתם לתחומי מדינת ישראל, והפיכתה למעשה למדינה ערבית בפועל.

הקהילה הבינלאומית שוגה כאשר היא מבקשת להחזיר את המצב במחנה לקדמותו, כלומר לימים שלפני המבצע, ולעשות זאת באמצעות סוכנות אונר"א. סוכנות זו היא חלק מהבעיה, ולא חלק מהפתרון. היא משמרת אצל הפלסטינים את תודעת הפליטות המלאכותית שבתוכה הם חיים, ומעניקה להם את התחושה שהעולם כולו תומך בדרישתם "לשוב" לישראל ☒ ובפועל, להחריב אותה. לא שהתודעה הזאת תיעלם ביום אחד אם אונר"א תפסיק להתקיים, אבל הפסקת הסיוע הבינלאומי לאונר"א תעביר מסר ברור שהעולם מוכן לסייע לפלסטינים אם פניהם קדימה, ובכוונתם לחיות בשלום לצד ישראל, במקום אחורה, לנקמה בישראל.

גם אם הקהילה הבינלאומית חוששת מהעברת כספים ישירות לרשות הפלסטינית לשם תיקון התשתיות והמבנים שנפגעו בג'נין, מחשש שכספים אלה פשוט ייעלמו בסבך השחיתות והבירוקרטיה של הרשות, ניתן למצוא מספיק ארגונים מערביים ובינלאומיים שפועלים בשטח ומסוגלים לבצע את העבודה. ארגון אחד כזה לדוגמה הוא USAID, זרוע הסיוע של ממשלת ארצות הברית, שממילא פועלת בשטחי יהודה ושומרון. בשורה התחתונה, שיקום ² כן; אונר"א ² לא.

▪ פורסם לראשונה ב"ישראל היום"